

PILIETIŠKUMO PAGRINDŲ BENDROSIOS PROGRAMOS PROJEKTAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Pilietiškumo pagrindų bendroji programa (toliau – Programa) apibrėžia Pilietiškumo pagrindų dalyko paskirtį, tikslą ir uždavinius, dalyku ugdomas kompetencijas, pasiekimų sritis ir pasiekimų raidą, dalyko mokymo(si) turinį, pasiekimų lygių požymius ir mokinių pasiekimų vertinimą.

2. Programos paskirtis – ugdant kompetencijas, padėti mokiniui save suvokti kaip aktyvų pilietinės visuomenės narį, suprasti savo teises ir pareigas, pasirengti darniai, socialiai atsakingai gyvensenai ir asmeniniu indėliu prisidėti prie Lietuvos, Europos ir pasaulio pažangos, darnaus vystymosi. Ugdyti pagarbą pagrindinėms demokratinės vertybėms: žmogaus orumui, laisvei, lygybei, teisingumui ir teisėtumui, tolerancijai, solidarumui, lojalumui savo valstybei. Puoselėti tautinę kultūrą ir tautinių bendrijų bendrabūvį. Skatinti mokinius domėtis Lietuvos ir pasaulio realijomis, ugdyti(s) gebėjimus, suprasti, kritiškai vertinti, laisvai ir sąmoningai apsispręsti bei veikti atviroje pliuralistinėje visuomenėje. Ugdyti atvirumą besikeičiančiai socialinei tikrovei, analizuoti galinčius joje kilti konfliktus ir ieškoti taikaus šių konfliktų sprendimo būdų.

3. Programoje išskirtos 3 pasiekimų sritys: Savęs ir visuomenės pažinimas ir tyrinėjimas (A), Dalyvavimas ir pokyčių inicijavimas bendruomenėje (B) ir Socialinių ryšių kūrimo ir stiprinimo veikla (C). Aprašomi 4 pasiekimų lygiai: slenkstinis (I), patenkinamas (II), pagrindinis (III) ir aukštesnysis (IV). Pasiekimo lygio požymiai nusako mokinio žinių ir gebėjimų lygį.

4. Pilietiškumo kompetencija yra Pilietiškumo pagrindų dalyko pagrindas ir ji įvairiais aspektais integruota į visus bendrojo ugdymo dalykus, pvz., lietuvių kalbą ir literatūrą, visuomeninius, gamtos mokslus ir kitus. Pilietiškumo pagrindų kaip atskiro dalyko mokoma(si) I–II gimnazijos klasėse. Pilietiškumo pagrindų dalyke mokytojui sudaromos galimybės pasirinkti iki 30 proc. mokymosi turinio. Mokymosi turinys pateikiamas metams.

5. Pilietiškumo ugdymas neatsiejamas nuo mokinio įsitraukimo į klasės, mokyklos, bendruomenės veiklas, dalyvavimo socialinėse-pilietinėse, neformalaus švietimo ir kitose veiklose, kuriuose ugdoma visuma žinojimo, įgūdžių ir nuostatų.

II SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

6. Pilietiškumo pagrindų dalyko ugdymo tikslas – ugdyti sąmoningą, savarankišką ir veiklą asmenybę, puoselėjančią demokratinės vertybines nuostatas, gebančią kritiškai vertinti informaciją ir kurti pažangią Lietuvos pilietinę visuomenę.

7. Pagrindinio ugdymo uždaviniai. Siekdami Pilietiškumo pagrindų ugdymo tikslo mokiniai:

7.1. tyrinėdami socialinę, kultūrinę, politinę tikrovę įgyja supratimą apie asmens teises ir pareigas, bendruomenės ir visuomenės struktūrą, jų tvarkymosi būdus, pagrindines Lietuvos ir Europos sąjungos valdžios institucijas, jų funkcijas ir veikimo būdus, demokratijos vertybes ir principus;

7.2. ugdomosi vidinį poreikį taikiai, aktyviai ir atsakingai dalyvauti mokyklos, vietos bendruomenės ir visuomenės gyvenime. Įsisažmonina bendravimo, dialogo, tolerancijos ir empatijos svarbą, gerbia įvairių tautų, konfesijų ir socialinių grupių atstovus, gina žmogaus teises;

7.3. domisi šalies ir pasaulio realijomis, supranta medijų daromą įtaką visuomeniniams ir politiniams procesams ir geba kritiškai vertinti informacijos šaltinius;

7.4. diskutuoja, argumentuoja ir pagrindžia gyvenimiškas, socialines ir kultūrinės nuostatas, būtinas aktyviai ir konstruktyviai dalyvauti Lietuvos demokratinės valstybės ir pilietinės visuomenės gyvenime;

7.5. pasinaudodami įgytomis žiniomis ir socialinio bendravimo gebėjimais ir įgūdžiais, ugdomosi kūrybiškai spręsti socialines problemas;

7.6. analizuoja nacionalinio saugumo grėsmes, ieško kolektyvinių ir asmeninių sprendimų iššūkiams spręsti. Gilinasi į šalies gynybos sistemą ir susipažįsta su ginkluoto ir neginkluoto pilietinio pasipriešinimo būdais, tyrinėja korupcijos reiškinį, jo žalą visuomenei;

7.7. įsisažmonina gamtos tausojimo ir atsakingo vartojimo svarbą, inicijuoja ir dalyvauja aplinkos apsaugos veiklose;

7.8. suvokia kultūros svarbą piliečio tapatybės formavimui(si), saugo ir vertina nacionalines bei skirtingų tautų kultūrinės vertybes, jų paveldą;

7.9. ugdomosi demokratines vertybes, kuriomis grindžia savo elgesį ir veiklą asmeniniame bei viešajame gyvenime.

III SKYRIUS KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

8. Įgyvendinant Programą ugdomos šios kompetencijos: pažinimo, pilietiškumo, kultūrinė, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, komunikavimo, ir skaitmeninė. Jos pateiktos pagal kompetencijos ugdymo intensyvumą.

9. Pažinimo kompetencija. Tyrinėdami pilietinės visuomenės ir demokratinių vertybių raidos istoriją nuo Senovės Graikijos iki dabar, mokiniai analizuoja žmogaus teisių raidą, piliečio pareigų ir teisių santykį, ugdomosi gebėjimą spręsti problemas, kylančias klasėje, mokykloje, bendruomenėje ir visuomenėje bei sugeba identifikuoti alternatyvius problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes. Pažindami nedemokratiškas pasaulio visuomenes, mokiniai įgyja supratimą apie demokratijos ir pilietinės visuomenės pranašumą. Gilindamiesi į socialinių santykių prigimtį, analizuodami teorinius demokratijos ir pilietiškumo principus, tyrinėdami tolerancijos, atsakomybės, susitarimo ir kitas pilietines vertybes mokiniai ugdomosi dalyvavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius ir nuostatas. Ugdymo proceso metu mokiniai skatinami mąstyti kritiškai, kvestionuoti, vertinti ir pagrįsti idėjas, sprendimus ir argumentus, kritiškai vertinti analizuojamą informaciją. Susipažindami su pagrindinėmis Lietuvos valdžios institucijomis ir jų funkcijomis, mokiniai ugdomosi demokratinės elgsenos ir gyvensenos įgūdžius bei nuostatas, kurias taiko asmeniniame, visuomeniniame ir instituciniame lygmenyje.

10. Pilietiškumo kompetencija. Mokiniai ugdomosi pilietinės atsakomybės, savęs kaip žmogaus ir piliečio kūrimo ir ugdymo(si), kritinio ir kūrybinio mąstymo, nuolatinio tobulinimo(si), lavinimosi ir atsakomybės už save ir kitus visuomenės narius nuostatą. Puoselėdami tokias vertybes, kaip demokratija, valstybingumas, tolerancija, atsakomybė ir bendruomeniškumas, mokiniai suvokia save kaip sąmoningą pilietį, suprantantį savo teises ir pareigas, gebantį aktyviai dalyvauti visuomenės ir valstybės gyvenime, atsakingai kurti demokratišką visuomenę bei stiprinti šalies valstybingumą tarptautiniame lygmenyje. Analizuoja ir ieško sprendimų tokiose visuomeninėse problemose, kaip žmogaus teisių pažeidimai, propaganda žiniasklaidoje, skurdas, netolerancija ir kt. Pilietines nuostatas ugdomosi įsitraukdami į bendruomenės gyvenimą, labdaros, savanorystės veiklas, vertindami ir saugodami valstybės kultūrinį paveldą bei gamtos išteklius, taip kurdami darnią aplinką. Nagrinėja Lietuvos dalyvavimą tarptautinėse

organizacijose (Europos sąjunga, NATO ir kt.) bei suvokia šalies pareigas ir galimybes dalyvaujant jose. Mokiniai ugdomi teorines ir praktines institucinės veiklos nuostatas, savo veikloje demonstruoja bendrąsias pilietiškumo savybes, atliepiančias aktualiausioms institucinėms bendradarbiavimo formoms.

11. Kultūrinė kompetencija. Mokiniai skatinami suvokti kultūros svarbą žmogaus tapatybės bei pasaulėvaizdžio kūrimui. Puoselėja įvairias Lietuvos kultūrinės vertybes, tradicijas ir kultūrinį paveldą, suvokia šalies kultūrinę raidą bei sąveiką su kitomis Europos tautomis. Kitiškai vertina stereotipus apie skirtingų kultūrų atstovus savos ir kitų kultūrų pasakojimuose, vertina ir saugo įvairių tautybių ir konfesijų paveldą. Remdamiesi socialinių santykių prigimties pažinimu, mokiniai ugdomi ir lavina aktyvaus socialinio gyvenimo įgūdžius, įgalinančius veikiant bendruomenėje inicijuoti socialinius pokyčius, dalyvaujant, saugant ir vystant kultūrinį paveldą, propaguojant naujus socialinius-kultūrinius santykius. Ugdomi gebėjimus ir nuostatas instituciniu lygmeniu palaikyti ir saugoti pilietines ir tautines vertybes.

12. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija. Taikydami demokratijos ir pilietiškumo principus, mokiniai ugdomi motyvaciją veikti takaus demokratinio sugyvenimo ir bendradarbiavimo sąlygomis, gyventi, savanoriškai kurti ir laikytis susitarimų, taisyklių ir įstatymų, gerbti savo demokratinę ir tarptautinę valstybę. Ugdymo procesas sudarys sąlygas mokiniams įprasminti ir įgalinti socialinius ir emocinius įgūdžius, ypač – gebėjimą priimti įvairovę, gerbti ją, tyrinėti įvairių grupių poreikius ir juos atliepti, stiprins gebėjimą bendradarbiauti ieškant palankių bendruomenei sprendimų. Programa suteiks galimybę mokiniams diskutuoti ir prisiimti asmeninę, socialinę ir moralinę atsakomybę, įvertinti pilietiško sprendimų pasekmes. Analizuodami diskriminacijos, stereotipų bei išankstinių nusistatymų neigiamą poveikį visuomenei, mokiniai ugdomi empatiją ir pagarbą įvairioms tautoms, konfesijoms ar socialinėms grupėms priklausantiems žmonėms. Taikydami įgytas žinias apie socialinės tikrovės institucionalizavimo ir legitimavimo mechanizmus, tyrinėdami institucines bendradarbiavimo formas, mokiniai ugdomi socialinių ryšių palaikymo, transformavimo ir kūrimo nuostatas, jas realizuodami savo kasdieniniame gyvenime bei visuomeninėje veikloje.

13. Kūrybiškumo kompetencija. Įsisavindami pilietinio raštingumo pagrindus, analizuodami savo pilietiškumo įgūdžius, įgydami žinių apie save ir visuomenę, mokiniai ugdomi kūrybiškai interpretuoti socialinę aplinką, ugdomi nuostatą nuolat keistis, tobulinti, lavinti save. Pilietiškumo pamokose skatinama kūrybinė veikla, kurios metu mokiniai skatinami dalintis savo idėjomis, problemų sprendimais, diskutuoti, kurti projektus, rinkti ir kitiškai vertinti randamą informaciją, gerbti kitų idėjas ir mokėti į jas pažvelgti iš skirtingų perspektyvų. Analizuodami teorinius demokratijos ir pilietiškumo principus, mokiniai ugdomi gebėjimą kūrybiškai interpretuoti socialinę aplinką, nuostatą nuolat keistis, tobulinti, savo santykius bendruomenėje, inicijuojant pokyčius ir santykių dinamiką. Analizuodami socialinių institucijų prigimtį, remdamiesi žiniomis apie institucines bendradarbiavimo formas, mokiniai tobulina dalyvavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius ir ugdomi atvirumo socialinei kaitai nuostatas.

14. Komunikavimo kompetencija. Taikydami įgytas žinias apie teorinius demokratijos ir pilietiškumo principus, tyrinėdami tolerancijos, atsakomybės, susitarimo ir kitas pilietines vertybes, remdamiesi demokratijos principais, mokiniai mokosi bendrauti ir bendradarbiauti probleminėse socialinės realybės situacijose. Taikydami įgytas žinias apie institucijų prigimtį, socialinės tikrovės institucionalizavimo ir legitimavimo mechanizmus, mokosi veikti – kurti, suvokti, interpretuoti ir komunikuoti su kitais žmonėmis instituciniame, bendruomeniniame lygmenyje. Mokiniai pamokų metu skatinami ne tik gyvai bendrauti ir bendradarbiauti su kitais ruošiant projektus, pristatymus, inicijuojant diskusijas, bet ir savarankiškai naudotis šiuolaikinėmis medijomis, ieškant informacijos kitiškai atsirinkti šaltinius, juos interpretuoti ir atsakingai naudoti.

15. Skaitmeninė kompetencija. Pilietiškumo pagrindų ugdymo procese mokiniai nuolat skatinami ugdyti gebėjimus naudoti skaitmenines technologijas. Pagal mokymosi poreikius vykdomos virtualios, hibridinės pamokos. Domintis šalies ir pasaulio aktualijomis, mokiniai supažindinami su elektroninės valdžios vartais, teisės aktų paieškos sistema, politinių rinkimų stebėsenos ir analize, kitų institucijų ir

organizacijų svetainėmis. Kūrybiškai sprendžiant socialines, saugumo ir kitas demokratinės visuomenės problemas, mokiniai lavina gebėjimus kurti skaitmeninį turinį bei dirbti su juo, t.y., turinio paieška, analizė, valdymas, pertvarkymas, integravimas ir apdorojimas. Analizuodami žiniasklaidos daromą įtaką visuomeniniams ir politiniams procesams, mokiniai taiko skaitmeninio turinio paiešką, atranką, analizę ir kritinį vertinimą. Naudodamiesi atvirais šaltiniais, mokiniai ugdo gerbti skaitmeninio turinio autorių teises, kritiškai pasirinkti pasiekiamą informaciją ir skaitmenines priemones, demonstruoti atsakingą socialinę ir pilietinę veiklą skaitmeninėje erdvėje, atsakingai ir etiškai bendrauti ir bendradarbiauti, laikytis visuotinai pripažinto kompiuterių tinkle etiketo (Netiquette). Mokiniai ugdymo procese nuolat ugdo pažinti skaitmeninės aplinkos grėsmes ir saugiai naudotis skaitmeninėmis technologijomis, užtikrinti asmens duomenų bei privatumo saugą skaitmeninėje erdvėje, tinkamą skaitmeninių technologijų naudojimą siekiant saugoti aplinką, skaitmeninių prietaisų bei informacinių sistemų saugą.

IV SKYRIUS PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI

16. Programoje pasiekimų sritys žymimos raide (pavyzdžiui, A, B), o raide ir skaičiumi (pavyzdžiui, A1, A2) žymimas tos pasiekimų srities pasiekimas.

17. Savęs ir visuomenės pažinimas ir tyrinėjimas (A). Tai – veikla, kurios metu mokiniai įgyja žinių apie valstybės sąrangą, piliečio teises ir pareigas, pagrindines Lietuvos ir Europos institucijas bei demokratijos vertybes ir principus. Kuriama sąmoningų, atsakingų tyrinėtojų bendruomenė, kurioje tyrėjai, bendraudami ir bendradarbiaudami, veikdami individualiai ir kolektyviai, analizuoja visuomenės veikimo principus, ugdo mąstymo struktūras, įgalinančias formuoti asmeninę – kultūrinę, politinę, demokratinę ir pilietinę savivoką, sieti teorinius principus su realia bendruomenės ir šalies problematika bei tarptautiniu kontekstu. Ši kognityvinė, teorinė veikla neapsiriboja teorinių šaltinių, dokumentų, įstatymų ir principų studijavimu ir nėra orientuota vien į žinias, o į savęs – kaip žmogaus ir piliečio – pažinimą ir tobulinimą visuomeninėje veikloje. Mokymosi ir ugdymo metodai turėtų būti interaktyvūs: diskusijos ir debatai, konkrečių atvejų analizė, kūrybinės užduotys, mokymasis per žaidimus, dokumentų analizė, inscenizacija ir kiti. Šioje veikloje turi būti integruotos kritinio ir kūrybinio mąstymo įgūdžių vystymo idėjos, jai būdingos atvirumo kaitai ir pasauliui nuostatos. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

17.1. išskiria save kaip sąmoningą, atsakingą asmenybę, demokratiškas vertybes ir valstybingumo puoselėtoją, Lietuvos pilietį, šalies ir tarptautinės bendruomenės narį (A1);

17.2. analizuoja socialinę, politinę ir kultūrinę tikrovę, galinčius joje kilti konfliktus, ugdo gebėjimą laisvai ir sąmoningai spręsti, vertinti ir apsispręsti atviroje pliuralistinėje visuomenėje (A2);

17.3. nagrinėja Lietuvos Respublikos Konstitucijos pamatinius Lietuvos valstybės ir visuomenės gyvenimo aspektus, valstybės demokratinę sąrangą (A3);

17.4. remdamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, nagrinėja aktualias vietas, nacionalines ir globalias problemas, analizuoja ir interpretuoja politinius procesus ir geba argumentuoti bei pagrįsti savo nuomonę. Analizuoja ir kritiškai vertina informaciją, jos šaltinių patikimumą (A4);

17.5. Suvokia ir analizuoja vidines ir išorines grėsmes galinčias kilti jam pačiam, bendruomenei, valstybei ir demokratiniam pasauliui. Pateikia nacionalinio saugumo užtikrinimo pavyzdžius (A5).

18. Dalyvavimas ir pokyčių inicijavimas bendruomenėje (B). Tai teorinė ir praktinė bendruomeninė – pilietinė veikla, kurioje gilindamiesi į socialinių santykių prigimtį, praktiškai veikdami ir analizuodami teorinius demokratijos ir pilietiškumo principus, tyrinėdami tolerancijos, atsakomybės, susitarimo ir kitas demokratines vertybes, mokiniai bendruomenės veikloje ugdo dalyvavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius ir nuostatas. Mokiniai ugdo veikti taikaus demokratinio sugyvenimo ir bendradarbiavimo sąlygomis, ginti žmogaus teises, gyventi, savanoriškai laikantis taisyklių ir įstatymų, dalyvauti pilietinėje ir visuomeninėje veikloje. Suvokia valstybinių ir tarptautinių

švenčių prasmes. Mokosi aktyviai dalyvauti mokyklos, vietos bendruomenės ir visuomenės gyvenime bei spręsti kilusias problemas, inicijuoti pokyčius, kurti taikią ir atsakingą demokratinę visuomenę. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

18.1. demonstruoja gebėjimą suvokti, saugoti ir ginti žmogaus teises savo artimoje aplinkoje (B1);

18.2. aktyviai ir atsakingai dalyvauja kasdieniame mokyklos gyvenime sprendžiant klasėje kilčius klausimus, aktualius mokyklos, vietos bendruomenės, visuomenės iššūkius (B2);

18.3. dalyvauja pilietinėse ir visuomeninėse veiklose, mini valstybines ir tarptautines šventes (B3);

19. Socialinių ryšių kūrimo ir stiprinimo veikla (C). Tai institucinė–pilietinė veikla, kurioje gilinamasi į ekonominių–socialinių ryšių kūrimo ir palaikymo problemas. Mokiniai, pažindami vyriausybines, nevyriausybines ir kitas pagrindines Lietuvos organizacijas bei jų veiklą, suvokia jų reikšmę šalies gyvenimui. Tyrinėdami tarptautines organizacijas ir Lietuvos vaidmenį jose, analizuodami politinių, juridinių, kultūrinių ir ekonominių institucijų veiklą, bendradarbiavimo formas, bei jų poveikį valstybei ir visuomenei, ugdo socialinių ryšių kūrimo, transformavimo ir stiprinimo nuostatas kuriant globalią, tvarią Lietuvą ir taiką pasaulyje. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

19.1. pateikia vyriausybinių, nevyriausybinių, jaunimo ir kitų visuomeninių organizacijų pavyzdžių, paaiškina jų veiklą ir svarbą valstybės gyvenime. Apibūdina savo dalyvavimo šiose organizacijose reikšmę (C1);

19.2. paaiškina savo vaidmenį kuriant tvarios ekonomikos sąlygas Lietuvoje ir pasaulyje (C2);

19.3. nagrinėja Lietuvos vaidmenį tarptautinėse organizacijose ir jų institucijose, nurodo kaip globali politika veikia Lietuvos visuomenę (C3).

V SKYRIUS MOKYMO(SI) TURINYS

20. Mokyimo(si) turinys. 9 (I gimnazijos) klasė.

20.1. Demokratijos raida ir „pilietiškumo evoliucija“.

20.1.1. Paaiškina svarbiausius demokratijos sampratos raidos etapus, pateikia tiesioginės ir atstovaujamosios demokratijos pavyzdžių šiuolaikinėje visuomenėje.

20.1.2. Nagrinėja pilietybės ir piliečio sampratos raidą, palygina pilietybės įgijimo ir netekimo sąlygas Lietuvoje ir pasaulyje.

20.1.3. Įvardina pagrindinius demokratijos principus ir vertybes, diskutuoja apie jų reikšmę kuriant demokratiškus santykius šeimoje, mokykloje, visuomenėje.

20.2. Žmogaus teisės.

20.2.1. Apibūdina žmonių santykius reguliuojančių taisyklių svarbą, nagrinėja pasirinktų tarptautinių, nacionalinių ir vietos institucijų žmogaus ir vaiko teises reglamentuojančių dokumentų turinį.

20.2.2. Analizuoja žmogaus teisių pažeidimus. Aptaria, kaip užtikrinti žmogaus teisių laikymąsi.

20.2.3. Argumentuotai diskutuoja apie atsakingo piliečio, mokinio teises ir pareigas.

20.3. Tolerancija demokratinėje visuomenėje.

20.3.1. Išskiria skirtingas visuomenės socialines grupes. Nurodo patyčių, mobingo, homofobijos, rasizmo ir kitų stereotipinio, negatyvaus socialinio elgesio priežastis, analizuoja problemų sprendimo būdus pasaulyje ir Lietuvoje.

20.3.2. Analizuoja Lietuvos ir pasaulio socialines problemas, socialinės atskirties ir skurdo priežastis Lietuvoje ir pasaulyje.

20.3.3. Remiantis pavyzdžiais pristato, kaip valdžios institucijos, nevyriausybines organizacijas ir pilietinė visuomenė vykdo socialinę politiką, sprendžia socialines problemas, užtikrina socialinę apsaugą, kuria socialinį kapitalą.

20.4. Lietuvos kultūrinė ir socialinė įvairovė.

20.4.1. Susipažįsta su Lietuvos tautinių ir religinių bendrijų įvairove, sugretina ją su savąja, tiria jų unikalumą ir integracinius procesus. Nagrinėja Lietuvos valstybės įstatymuose numatytas tautinių ir religinių bendrijų teises ir pareigas.

20.4.2. Tyrinėja neįgaliųjų bendruomenės gyvenimą, jų teises ir integracinius procesus visuomenėje.

20.5. Ekonominė politika ir visuomenė.

20.5.1. Skiria viešąjį ir privatų sektorius. Diskutuoja, kaip viešųjų paslaugų kokybė priklauso nuo visuomenės mokestinės prievolės.

20.5.2. Apibūdina intelektinės nuosavybės ir autorinių teisių sampratą, diskutuoja, kodėl svarbu jas užtikrinti.

20.5.2. Analizuoja Jungtinių Tautų plėtros programos ir Darnaus vystymosi darbotvarkės įgyvendinimo tikslus. Pateikia ES Tvaraus vartojimo ir gamybos ekonominės politikos pavyzdžius, diskutuoja apie tvarios, ekologiškos, gamtą tausojančios vartojimo kultūros reikšmę ir iššūkius.

20.6. Demokratiška mokykla ir jaunimo politika.

20.6.1. Nagrinėja demokratiškos ir autonomiškos mokyklos veikimo modelį. Vertina mokyklos veikimo modelio trūkumus ir privalumus, teikia siūlymus tobulinti.

20.6.2. Nagrinėja mokinių savivaldos veikimo modelį mokykloje, mokinių atsakomybę mokyklos gyvenime. Nustato mokinių (ne)dalyvavimo priežastis, siūlo didesnio jų įtraukimo sprendimus.

20.6.3. Apibūdina Lietuvos ir ES Jaunimo politikos tikslus ir galimybes. Pristato Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos (LIJOT), Lietuvos moksleivių sąjungos (LMS), savo vietos bendruomenės jaunimo organizacijų ar mokyklos mokinių savivaldos veiklas. Diskutuoja apie asmeninį indėlį, suteikiamas galimybes kiekvienam jaunuoliui dalyvaujant šiose organizacijose.

20.7. Nevyriausybinės organizacijos.

20.7.1. Paaiškina asocijuotų ir neasocijuotų visuomenės interesų grupių, nevyriausybinių organizacijų (NVO), profesinių sąjungų vaidmenį demokratinėje visuomenėje.

20.7.2. Pateikia nevyriausybinių organizacijų ir jų kuriamų NVO tinklų veiklos pavyzdžius. Aptaria galimybes įsitraukti į vietos bendruomenės, nacionalines ir tarptautines savanorystės programas ir projektus.

20.7.3. Bendradarbiauja su nevyriausybinėmis organizacijomis, dalinasi savanoriškos veiklos patirtimi.

20.8. Vietos bendruomenė ir savivalda.

20.8.1. Nurodo vietos bendruomenių formavimosi būdus ir veiklos reikšmę.

20.8.2. Dalinasi savo gyvenamosios vietovės aktualijomis ir teikia pasiūlymus kaip tobulinti vietos bendruomenės gyvenimą.

20.8.3. Nagrinėja savivaldos institucijų funkcijas, rinkimų sistemą ir vertina vietos gyventojų ir valdžios sąveiką.

20.9. Demokratinė valstybė.

20.9.1. Nurodo tautos ir valstybės požymius. Aiškinasi tautinės kultūros ir politinės tautos formavimosi principus ir skirtumus.

20.9.2. Palygina valstybių valdymo formas, atpažįsta demokratines ir nedemokratines valstybes. Diskutuoja apie demokratijos privalumus ir trūkumus.

20.9.3. Aptaria emigracijos ir imigracijos procesus pasaulyje ir Lietuvoje, *paaiškina* globalios Lietuvos idėją, Pasaulio lietuvių organizacijos veiklą.

20.10. Valstybinės ir atmintinos šventės.

20.10.1. Pristato svarbiausių (1253-07-06; 1918-02-16; 1990-03-11) – trijų valstybingumo etapų reikšmę šiandieninei Lietuvai, pateikia valstybinių švenčių minėjimo vizijas ir patirtis.

20.10.2. Analizuoja Lietuvos ir tarptautines atmintinas datas, jų sąsajas su praeitimi ir dabartimi, Lietuvos ir pasaulio kultūra.

20.11. Praktinė veikla.

20.11.1. Viešai reiškia savo pilietinę poziciją. Saugo ir gina žmogaus teises savo artimoje aplinkoje. Suvokia, saugo ir gina žmogaus teises savo artimoje aplinkoje.

20.11.2. Dalyvauja kasdieniame mokyklos ir vietovės bendruomenės gyvenime. Kartu su kitais inicijuoja pokyčius mokykloje ir vietos bendruomenėje.

20.11.3. Dalyvauja pilietinėse ir visuomeninėse veiklose, mini valstybines šventes.

21. Mokymo(si) turinys. 10 (II gimnazijos) klasė:

21.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija.

21.1.1. Nagrinėdami Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulės tekstą ir pirmąjį skirsnį „Lietuvos valstybė“ aptaria pamatinius principus.

21.1.2. Nagrinėdami pilietinių, politinių, socialinių, ekonominių ir kultūrinių teisių principus Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įvertina atsakomybės, individualumo ir originalumo vertę pilietinei visuomenei. Diskutuoja apie individų laisvių konfliktus, moralinius principus, savanaudiškumo problemą, teisių ir pareigų santykį, viešųjų ir privačių interesų suderinamumą.

21.2. Lietuvos Respublikos Seimas.

21.2.1. Analizuodami ir lygindami didžiausių Lietuvos Respublikos politinių partijų skirtingas programines nuostatas išskiria savo politines pažiūras ir idėjas, paaiškina politinių partijų svarbą demokratinėje valstybėje.

21.2.2. Nagrinėja Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų sistemą, sudėtį, struktūrą, įstatymų leidžiamosios valdžios funkcijas.

21.3. Lietuvos Respublikos Prezidentas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

21.3.1. Atskleidžia Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų tvarką, nurodo valstybės vadovo funkcijas ir pareigas.

21.3.2. Paaiškina Lietuvos Respublikos Vyriausybės formavimo tvarką, nurodo sudėtį ir vykdomas valdžios funkcijas. Įvardina Ministerijas ir pateikia jų veiklos sričių pavyzdžius.

21.4. Teisminė valdžia.

21.4.1. Paaiškina Lietuvos Respublikos Teismų struktūrą ir paskirtį, teisėjų skyrimo tvarką, išskiria teismo proceso dalyvių teises ir pareigas.

21.4.2. Daro išvadą, kodėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo formavime dalyvauja visos trys Lietuvos Respublikos valdžios. Įvertina reikalavimus keliamus Konstitucinio Teismo teisėjams, aiškina teismo ir teisėjo nepriklausomumo principo reikšmę.

21.5. Žiniasklaida ir žodžio laisvė.

21.5.1. Apibūdina cenzūros sampratą. Pristato žiniasklaidos priemonių įvairovę ir jų reikšmę užtikrinant visuomenės informavimą, žodžio laisvę demokratinėje valstybėje.

21.5.2. Pagrindžia socialinės medijos privalumus ir trūkumus, diskutuoja apie asmeninę atsakomybę už informacinio turinio talpinimą, komentavimą ir platinimą.

21.5.3. Analizuoja medijų daromą įtaką asmeniui, socialiniams ir politiniams procesams visuomenėje, mokosi pasirinkti ir kritiškai vertinti informaciją.

21.6. Informacinė ir žinių visuomenė.

21.6.1. Apibūdina informacinės visuomenės sampratą. Diskutuoja apie skaitmeninių technologijų, mokslo naujovėmis pagrįstos informacijos reikšmę šiuolaikinės žinių visuomenės formavimuisi, globaliai ekonomikai, asmeninei gyvenimo kokybei ir karjerai.

21.6.2. Praktiškai išbando Elektroninių valdžios vartų paslaugas, susipažįsta su Lietuvos ir Europos Sąjungos institucijų elektroninių portalų galimybėmis, siekiant palaikyti visuomenės ir valdžios dialogą.

21.7. Visuomenės atsparumas informacinėms grėsmėms.

21.7.1. Lygina melagingos informacijos, dezinformacijos, informacinių karų, propagandos ir kibernetinių atakų sampratą, nurodo šių reiškinų panašumus ir skirtumus, sąsajas ir keliamas grėsmes asmeniui, visuomenės ir valstybės saugumui, pateikia pavyzdžių.

21.7.2 Analizuodami naujienas ir aktualijas, kritiškai vertina informaciją, atpažįsta informacines grėsmes.

21.7.3. Ugdosi užtikrinti savo ir kitų subjektų duomenų bei privatumo saugą skaitmeninėje erdvėje.

21.8. Nacionalinis saugumas.

21.8.1. Paaiškina nacionalinio saugumo sampratą, įvardina vidines ir išorines grėsmes. Remiantis viešąja informacija pateikia grėsmių šalies saugumui pavyzdžių

21.8.2. Nagrinėja institucijas, užtikrinančias nacionalinį saugumą, jų veikimo principus ir funkcijas visuomenėje.

21.8.3. Analizuoja Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtintas piliečių teises bei pareigas užtikrinant nacionalinį saugumą.

21.8.4. Apibūdina korupcijos reiškinių ir neigiamas jos pasekmes viešajam interesui. Pasitelkdami pavyzdžius diskutuoja apie korupcijos prevencijos priemones.

21.9. Krašto gynyba.

21.9.1. Išvardija valstybės gynimo principus numatytus Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatyme.

21.9.2. Apibūdina Lietuvos kariuomenės struktūrą bei funkcijas taikos ir karo metu. Įvertina NATO reikšmę Lietuvos nacionaliniam saugumui ir paaiškina kolektyvinės gynybos principą.

21.9.3. Aptaria Lietuvos kariuomenės indėlį tarptautinėse taikos misijose, užtikrinant nacionalinį saugumą ir taiką pasaulyje.

21.9.4. Lygina karo prievolės atlikimo būdus ir vertina savo asmenines galimybes pasirinkti vieną iš jų.

21.9.5. Nagrinėja istorinius ir dabartyje vykstančius ginkluotų, hibridinių konfliktų pavyzdžius, nurodo jų aplinkybes, svarsto galimus konfliktų sprendimo būdus. Atpažįsta tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus ginkluotų konfliktų metu.

21.9.6. Įvardina pagrindines elgesio ekstremalių situacijų metu taisykles.

21.10. Neginkluotas pilietinis pasipriešinimas.

21.10.1. Apibūdina neginkluoto pasipriešinimo sampratą, analizuoja individualias ir kolektyvines pilietinio pasipriešinimo galimybes ir būdus.

21.10.2. Nagrinėja istorinius ir šiuolaikinius neginkluoto pilietinio pasipriešinimo atvejus, inscenizuoja individualias ir kolektyvines protesto formas menamoje situacijoje.

21.11. Tarptautinės organizacijos. JTO reikšmė Lietuvai ir globaliam pasauliui.

21.11.1. Nagrinėja JTO tikslą, politinę struktūrą ir Lietuvos dalyvavimą šioje organizacijoje. Diskutuoja apie JTO reikšmę užtikrinant globalų dialogą tarp valstybių ir taiką pasaulyje.

21.11.2. Pristato JTO švietimo, mokslo ir kultūros (UNESCO), Jungtinių Tautų Vaikų fondo (UNICEF) ir kitų pasirinktų JTO organizacijų veiklos sritis ir pavyzdžius pasaulyje ir Lietuvoje. Paaiškina tarptautinio solidarumo reikšmę globalizacijos procesams.

21.12. ES reikšmė Lietuvai ir globaliam pasauliui.

21.12.1. Paaiškina vieningos Europos idėją, ES institucijų formavimo būdus, sąrangą ir funkcijas, pateikia Lietuvos atstovavimo ir dalyvavimo pavyzdžius, sprendžiant regionines ir globalias problemas.

21.12.2. Nagrinėja eurooptimizmo ir euroskepticizmo argumentus Europos valstybėse ir Lietuvoje, ieško atsakymų į kylančius klausimus.

21.12.3. Įvardina ES valstybių piliečius vienijančias teises. Paaiškina ES piliečių vaidmenį priimant sprendimus bendrijoje. Nagrinėja ES įstatymų santykį su nacionaline teise.

21.13. Praktinė veikla.

21.13.1. Viešai reiškia savo pilietinę poziciją. Saugo ir gina žmogaus teises savo artimoje aplinkoje. Svokia, saugo ir gina žmogaus teises savo artimoje aplinkoje.

21.13.2. Dalyvauja kasdieniame mokyklos ir vietovės bendruomenės gyvenime. Kartu su kitais inicijuoja pokyčius mokykloje ir vietos bendruomenėje.

21.13.3. Dalyvauja pilietinėse ir visuomeninėse veiklose, mini valstybines šventes.

VI SKYRIUS

MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS

22. Vertinimas yra nuolatinis mokinio pasiekimų, daromos pažangos ir kitos mokymosi patirties stebėjimo ir apibendrinimo procesas. Vertinant mokymosi rezultatus, svarbu nustatyti aiškius vertinimo kriterijus, atitinkančius Pilietiškumo pagrindų bendrojoje programoje išvardytus pasiekimus. Remiantis vertinimo duomenimis numatoma tolimesnė mokymo(si) eiga, skatinant mokinio motyvaciją ir pažangą. Vertinama tai, ko mokiniai buvo mokomi. Pateikiant užduotis mokiniams paaiškinama, ką reikia atlikti, kaip bus vertinamas darbas, ką reiškia užduotį atlikti gerai ir kokie yra vertinimo kriterijai. Vertinama tai, ko mokiniai buvo mokomi. Pateikiant užduotis mokiniams, turėtų būti paaiškinama, ką reikia atlikti, kaip bus vertinamas darbas, ką reiškia užduotį atlikti gerai ir kokie yra vertinimo kriterijai. Vertinimas turi būti suvokiamas kaip būdas padėti mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti kaip asmenybei. Mokiniai mokomi reflektuoti ir vertinti mokymąsi, savo pasiekimus, geranoriškai ir reikliai vertinti kitų darbus. Pateikiant vertinimą pabrėžiamos ne klaidos ar nesėkmės, o tai, kokią pažangą padarė mokinys.

23. Mokinio pasiekimai ir pažanga vertinami taikant formuojamąjį ir apibendrinamąjį vertinimą. Rekomenduojama taikyti diagnostinį vertinimą pusmečio (trimestro) pradžioje ir pabaigoje, siekiant padėti mokiniui įvertinti padarytą pažangą pusmečio (trimestro) eigoje. Pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai padės į(si)vertinti mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą, baigus tam tikrą etapą, pamokų ciklą. Vertinant mokinių pasiekimus, derėtų atsižvelgti į klasės sudėtį įvairiais aspektais (socialiniu, etniniu, religiniu ir kt.), mokinių ugdymosi poreikių ir pomėgių įvairovę, individualius gebėjimus, galimybes ir patirtį.

24. Pagrindinio ugdymo programoje pilietiškumo pagrindų mokymosi pasiekimus rekomenduojama vertinti įskaita (mokymo įstaiga gali apsispręsti kitaip, t. y., vertinti pažymiais), daugiau dėmesio skiriant savarankiško darbo, aktyvaus dalyvavimo klasėje, praktinėje veikloje vertinimui ir mokymosi pažangos įsivertinimui, skatinant mokinių saviugdą, savarankiškumą ir motyvaciją veikti, stiprinant jų savimonę ir savivertę. Apibendrinamasis vertinimas atliekamas ugdymo laikotarpio (pusmečių ar trimestrų), ugdymo programos, ciklo, temos pabaigoje. Mokinių pasiekimai apibendrinami vertinant mokinio per nustatytą ugdymo laikotarpį padarytą pažangą, orientuojantis į Bendrojoje programoje aprašytus mokinių pasiekimų lygių požymius.

25. Mokinių pasiekimai aprašyti išskiriant keturis pasiekimų lygius: slenkstinį (I), patenkinamą (II), pagrindinį (III), aukštesnįjį (IV). Lygių aprašai padeda mokiniui į(si)vertinti mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą, siekti aukštesnių pasiekimų. Pasiekimų aprašai yra orientacinio pobūdžio.

26. Išskiriant pasiekimų lygių požymius naudojamos šios mokinių gebėjimų augimą rodantys kriterijai:

26.1. savarankiškumo:

26.1.1. padedamas – užduotis atlieka atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus, procesą organizuoja ir jame dalyvauja mokytojas;

26.1.2. konsultuodamasis – mokinys užduotis atlieka pasitardamas su kitais, tikslingai klausdamas ar prašydamas patarimų;

26.1.3. savarankiškai – užduotį atlieka savarankiškai.

26.2. konteksto:

26.2.1. artima aplinka;

26.2.2. įprastas kontekstas (-ai);

26.2.3. naujas, neįprastas kontekstas (-ai).

27. Pagrindiniame ugdyme pasiekimų lygiai gali būti siejami su mokinio pasiekimų vertinimu pažymiais: slenkstinis lygis (I) – 4, patenkinamas lygis (II) – 5–6, pagrindinis lygis (III) – 7–8, aukštesnysis lygis (IV) – 9–10.

28. Išorinis vertinimas pagrindiniame ugdyme:

Eil. Nr.	Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys			Užduoties taškai / procentai
		A Savęs ir visuomenės pažinimas ir tyrinėjimas	B Dalyvavimas ir pokyčių inicijavimas bendruomenėje	C Socialinių ryšių kūrimo ir palaikymo veikla	
1.	Savęs ir visuomenės pažinimas ir tyrinėjimas				30%
2.	Dalyvavimas ir pokyčių inicijavimas bendruomenėje				40%
3.	Socialinių ryšių kūrimo ir palaikymo veikla				30%
Viso procentų:		30%	40%	30%	100%

VII SKYRIUS
MOKINIŲ PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMAI PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS

29. Pasiekimų lygių požymių lentelėje raidės ir skaičių junginiu (pavyzdžiui, A1.2.) žymima pasiekimų sritis (A), pirmas skaičius nurodo pasiekimą (1), o antras skaičius (2) – pasiekimų lygį.

30. Pasiekimų lygių požymiai 9–10 ir I – II gimnazijos klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
1. Pasiekimų sritis: Savęs ir visuomenės pažinimas ir tyrinėjimas (A).			
Įvardija pagrindines demokratines vertybes, Lietuvos pilietybės sampratą, piliečio pareigas bei teises (A.1.1.).	Diskutuodamas su mokiniais išskiria demokratiškų vertybių bruožus, žmogaus teises ir pareigas, nagrinėja Lietuvos pilietybės suteikimo aplinkybes (A.1.2.).	Išskiria save kaip sąmoningą, atsakingą asmenybę, demokratiškų vertybių ir valstybingumo puoselėtoją, Lietuvos pilietį, šalies ir tarptautinės bendruomenės narį (A.1.3.).	Savarankiškai tyrinėja demokratijos raišką Lietuvoje ir pasaulyje. Analizuoja žmogaus teisių pažeidžiamumą, skiria Lietuvos ir ES šalių pilietybės suteikimo aplinkybes (A.1.4.).
Apibūdina skirtingas visuomenės socialines ir kultūrinės grupes. Įvardina tolerancijos reikšmę visuomenėje (A.2.1.).	Skiria bendruomenių, tautų, valstybių ypatumus. Nurodo kultūrinės, tradicinės, istorinės jungtis, jungiančias įvairias bendruomenes į tautą, atskiras valstybes – į bendrą pasaulio žmoniją (A.2.2.).	Analizuoja socialinę, politinę ir kultūrinę tikrovę, galinčius joje kilti konfliktus, ugdo gebėjimą laisvai ir sąmoningai spręsti, vertinti ir apsispręsti atviroje pliuralistinėje visuomenėje (A.2.3.).	Domisi ir analizuoja socialinę, politinę ir kultūrinę tikrovę, galinčius joje kilti konfliktus, ieškoti taikaus šių konfliktų sprendimo būdų. Apibendrina ir pateikia pasiūlymų probleminei situacijai pagerinti ar pakeisti, vertina ir saugo kultūros paveldą (A.2.4.).
Padedamas įvardina LR Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“ pamatinius principus. Apibūdina LR Konstitucijos	Diskutuoja apie LR Konstitucijos preambulės ir I skirsnio „Lietuvos valstybė“ principų prasmę. Įvardina skirtingas Lietuvos valdžias, jų	Nagrinėja Lietuvos Respublikos Konstitucijos pamatinius principus ir valdžios institucijų bendradarbiavimo pavyzdžius.	Savarankiškai analizuoja Lietuvos ir kitų valstybių sąrangą, teisinį pagrindą, struktūrą, jų valdymo principus. Paaikškina žiniasklaidos

minimų valdžių atskyrimo principus (A.3.1.).	funkcijas. Paaiškina vienos Lietuvos Konstitucinės valdžios paskirtį, struktūrą, veikimo modelį (A.3.2.).	Išskiria svarbiausius demokratinės visuomenės gyvenimo aspektus (A.3.3.).	vaidmenį demokratijoje. Domisi ir diskutuoja Lietuvos bei pasaulio aktualijomis (A.3.4.).
Paaiškina žodžio laisvės reikšmę demokratinėje valstybėje, įvardina priemones padedančias tapti atspariems melagingoms žinioms ir propagandai (A.4.1.).	Kartu su kitais mokiniais analizuoja naujienas ir aktualijas, kritiškai vertina informaciją, atpažįsta informacines grėsmes (A.4.2.).	Remdamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, nagrinėja aktualias vietas, nacionalines ir globalias problemas, analizuoja ir interpretuoja politinius procesus ir geba argumentuoti bei pagrįsti savo nuomonę. Analizuoja ir kritiškai vertina informaciją, jos šaltinių patikimumą (A.4.3.).	Savarankiškai tyrinėja ir domisi Lietuvos ir pasaulio gyvenimu, analizuoja ir kritiškai vertina informaciją, jos šaltinių patikimumą, geba daryti pagrįstas išvadas bei atskirti melagingas žinias (A.4.4.).
Paaiškina Nacionalinio saugumo sampratą, įvardina vidines ir išorines grėsmes (A.5.1.).	Įvardina Nacionalinio saugumo vidines ir išorines grėsmes. Aptaria galimas grėsmes šalies saugumui, sprendimų būdus, skirtingų institucijų funkcijas ir asmeninį indėlį (A.5.2.).	Analizuoja vidines ir išorines grėsmes galinčias kilti jam pačiam, bendruomenei, valstybei ir demokratiniam pasauliui. Pateikia nacionalinio saugumo užtikrinimo sprendimų pavyzdžius (A.5.3.).	Savarankiškai domisi ir tyrinėja Nacionalinio saugumo temą. Analizuoja ekstremalių situacijų, konfliktų atvejus, samprotauja apie reikalingus institucijų ir piliečių veiksmus sprendžiant šiuolaikines ir ateities Nacionalinio saugumo grėsmes (A.5.4.).
2. Pasiekimų sritis: Dalyvavimas ir pokyčių inicijavimas bendruomenėje (B).			
Dažniausiai remiasi tolerancijos, pagarbos, nešališkumo principais bendraudamas savo artimoje aplinkoje. Nurodo savo priklausomybę tam tikrai bendruomenei, tautai, valstybei (B.1.1.).	Supranta ir įvardija demokratines vertybes bei žmogaus teises, tačiau ne visada jomis vadovaujasi savo artimojoje aplinkoje (B.1.2.).	Demonstruoja gebėjimą suvokti, saugoti ir ginti, demokratines vertybes bei žmogaus teises savo artimoje aplinkoje (B.1.3.).	Identifikuoja save kaip aktyvų pilietinės bendruomenės narį, sąmoningą pilietį, gerbiantį demokratines vertybes ir žmogaus teises. Konstruktiviai dalyvauja bendruomenės, visuomenės ir valstybės gyvenime ir jį tobulina (B.1.4.).

Dalyvauja klasės, mokyklos bendruomeninės veikloje, įvardina jos prasmę (B.2.1.).	Dalyvauja klasės, mokyklos bendruomeninės veikloje, kartu su kitais inicijuoja pokyčius mokykloje (B.2.2.).	Aktyviai ir atsakingai dalyvauja kasdieniame mokyklos gyvenime sprendžiant klasėje kilusius klausimus, taip pat aktualius mokyklos, vietos bendruomenės, visuomenės iššūkius (B.2.3.).	Dalyvauja pats ir įtraukia kitus į mokyklos, vietos bendruomenės, jaunimo organizacijų veiklas. Veikia, remdamasis nuostata, kad demokratijos kūrimas šeimoje, bendruomenėje, tautoje, valstybėje, pasaulyje – tai asmeninė ir bendruomeninė kiekvieno iš mūsų pareiga ir atsakomybė pilietinėje visuomenėje (B.2.4.).
Dalyvauja mokyklos bendruomenės pilietinėse veiklose, nurodo svarbiausias Lietuvos valstybines šventes (B.3.1.).	Kartu su kitais noriai dalyvauja mokyklos bendruomenės pilietinėse veiklose, švenčia valstybines šventes (B.3.2.).	Savarankiškai dalyvauja pilietinėse akcijose ir visuomeninėse veiklose, kartu su kitais dalyvauja valstybinių švenčių renginiuose, moka jas kūrybiškai išreikšti (B.3.3.).	Pats dalyvauja ir įtraukia kitus į pilietinę, visuomeninę, savanorišką veiklą. Švenčia valstybines, tarptautines šventes ir atmintinas dienas. Veikia, remdamasis nuostata, kad demokratijos kūrimas šeimoje, bendruomenėje, tautoje, valstybėje, pasaulyje – tai asmeninė ir bendruomeninė kiekvieno iš mūsų pareiga ir atsakomybė pilietinėje visuomenėje (B.3.4.).
3. Pasiekimų sritis: Socialinių ryšių kūrimas ir stiprinimas (C).			
Paaikrina pilietinės visuomenės sampratą. Skiria vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų veiklas (C.1.1.).	Pateikia pavyzdžių, kuriais atskleidžia piliečių įtaką, vaidmenį bendruomenėse bei valstybėje. Bendrais bruožais paaikrina nevyriausybinių organizacijų reikšmę valstybės gyvenime (C.1.2.).	Pateikia vyriausybinių, nevyriausybinių, jaunimo ir kitų visuomeninių organizacijų pavyzdžių, paaikrina jų veiklą ir naudą valstybės ir savo gyvenime (C.1.3.).	Paaikrina pilietinės visuomenės požymius, jos veikimo prasmę. Pateikia vyriausybinių, nevyriausybinių, jaunimo ir kitų Lietuvos bei tarptautinių organizacijų pavyzdžių,

			pagrindžia jų veiklos svarbą valstybės gyvenime (C.1.4.).
Paaiškina ekonomikos vaidmenį kasdieniame žmogaus gyvenime (C.2.1.).	Paaiškina kaip viešųjų paslaugų kokybė priklauso nuo visuomenės mokestinės prievolės, nurodo intelektinių ir vartotojo teisių principus (C.2.2.).	Paaiškina savo vaidmenį kuriant tvarios ekonomikos sąlygas Lietuvoje ir pasaulyje. Laikosi autorinių teisių principų (C.2.3.).	Analizuoja globalaus pasaulio tvarios ekonomikos ir darnaus vystymosi tikslus. Pateikia pavyzdžių (C.2.4.).
Įvardina dvi pagrindines tarptautines organizacijas, kurių narė yra Lietuva, įvardina pagrindinius šių organizacijų tikslus (C.3.1.).	Įvardina tris pagrindines tarptautines organizacijas, kurių narė yra Lietuva, paaiškina šių organizacijų tikslus jų svarbą Lietuvai ir pasauliui (C.3.2.).	Nagrinėja Lietuvos vaidmenį tarptautinėse organizacijose ir jų institucijose, nurodo kaip globali politika veikia Lietuvos visuomenę (C.3.3.).	Atskleidžia keletą skirtingų požiūrių į Lietuvos narystę tarptautinėse organizacijose bei argumentuodamas pristato savo požiūrį. Projektuoja tarptautinių organizacijų perspektyvas Lietuvoje ir globaliame pasaulyje (C.3.4.).